

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Jarosław Jankowski

Wizytator ds. ewaluacji, KO w Poznaniu

Sprawozdanie z IV wizyty studyjnej w Rumunii w okresie 17-24 października 2010r.

Jednym z celów IV wizyty studyjnej w ramach Projektu „Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły” w Rumunii było poznanie systemu ewaluacji prowadzonej przez urzędy państwowe oraz poznanie rumuńskiego systemu oświaty. W trakcie wizyty mieliśmy okazję spotkać się z przedstawicielami władz oświatowych, szkół i uczelni wyższych oraz instytucji prowadzących ewaluację. W czasie pierwszego spotkania zorganizowanego na Uniwersytecie Bukaresztańskim, Wydział Psychologii i Pedagogiki nasz rumuński opiekun - prof. Lucian Ciolan przedstawił nam ogólny zarys rumuńskiego systemu oświaty. Jest on zbliżony do obowiązującego w Polsce. Od 2003/2004 uczniowie zaczynają obowiązkową edukację w wieku 6 lat. Uczniowie mogą zacząć realizację obowiązkowej edukacji w wieku lat 7, jeżeli ich rodzice bądź prawni opiekunowie wyrażą taką prośbę. Możliwe jest też rozpoczęcie nauki przez dzieci 5-letnie, ale musi być to poparte opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej. Obowiązek nauki trwa do X klasy (15/16 rok życia). Dodatkowo uzyskaliśmy informację, że około 85% dzieci w wieku od 3 do 5 lat uczęszcza do przedszkola. Dzieci pięcioletnie objęte są obowiązkową edukacją przedszkolną. Szkoła podstawowa obejmuje 4 lata czyli klasy od I do IV (6-10 lat). Dalsza nauka odbywa się w gimnazjum trwającym również 4 lata (10-15 lat). Po gimnazjum uczniowie rozpoczynają dalszą edukację, która może odbywać się w liceum teoretycznym lub akademickim o charakterze ogólnokształcącym, liceum profilowanym o kierunku sportowym, teologicznym, plastycznym, artystycznym i liceum technicznym. Uczniowie kończący liceum o charakterze ogólnokształcącym, profilowanym i technicznym zdają egzamin maturalny. Ponadto uczniowie liceum technicznego otrzymują dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Nauka w liceum trwa 4 lata, lecz niekiedy w liceum technicznym 5 lat. Oprócz wcześniej wymienionych form uczniowie po gimnazjum mogą rozpocząć naukę w szkole usług i sztuki (szkoła rzemieślnicza). Nauka trwa 3 lata. Kończy się ona przygotowaniem do wykonywania zawodu (murarz, ślusarz). Po ukończeniu XII klasy (17-18 lat) absolwenci mogą podjąć pracę, kontynuować naukę na dwustopniowych studiach wyższych lub w szkole policealnej. Po ukończeniu studiów magisterskich można podjąć dalszą naukę w ramach 3 lub 4-letnich studiów doktoranckich. Szkoły mogą pracować jako samodzielne jednostki lub być połączone w zespoły. Prowadzone są przez samorządy, które otrzymują subwencję państwową. System nauczania jest scentralizowany i jednolity. Około 80% szkół realizuje ogólnokrajowy program nauczania. W pozostałych 20% program ten ustalany jest przez szkołę. Ciekawostką jest wsparcie Państwa dla rodzin, których dzieci uczęszczają do szkoły. W Rumunii na każde urodzone dziecko, rodzice otrzymują zasiłek, który jest jednakowy dla wszystkich i nie jest uzależniony od sytuacji materialnej rodziny. Zasiłek ten wypłacany jest do momentu ukończenia przez dziecko nauki. W szkołach obowiązuje dziesięciostopniowa skala oceniania. W klasach młodszych jest ocena kwalifikacyjna. Ogółem w Rumunii jest około 275 426 nauczycieli w tym 31 973 zatrudnionych jest na wyższych uczelniach. Natomiast uczniów jest 4 322 636 w tym studentów 891 098. Obecnie system nauczania w Rumunii przeżywa transformację, prowadzone są prace nad nową ustawą o systemie oświaty. Kolejnym miejscem, które mieliśmy okazję odwiedzić było Narodowe Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego i Technicznego. W czasie spotkania został nam przedstawiony system zarządzania jakością edukacji zawodowej i technicznej w skali kraju i Unii Europejskiej. System Edukacji Zawodowej i Technicznej realizowany jest na trzech

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

poziomach: I – absolwent jest pracownikiem wykwalifikowanym, II – absolwent jest technikiem, III – absolwent studiów technicznych. Nadzór nad szkołami zawodowymi sprawuje CNDIPT – Centrum Nadzoru, które zajmuje się kontrolą i przygotowaniem narzędzi oraz ARACIP - Agencja Zarządzania Jakością, która sprawuje nadzór całościowy, wyznacza standardy pracy szkół. W Rumunii w szkolnictwie zawodowym szczególną uwagę przywiązuje się do ulepszenia skuteczności edukacyjnej systemu a także przygotowania ucznia do mobilności zawodowej, posiadającego umiejętności kluczowe i kompetencje społeczne. W Rumunii wdraża się system uznawalności dyplomów potwierdzających kwalifikacje zawodowe obowiązujący w Unii Europejskiej. W dalszej kolejności grupa studyjna wzięła udział w spotkaniu w Rumuńskiej Agencji Zapewnienia Jakości w Edukacji (ARACIP), w trakcie którego uczestnikom zostały zaprezentowane cele i zasady funkcjonowania państwowej instytucji powołanej do zewnętrznej oceny jakości kształcenia oferowanego przez instytucje edukacyjne i inne organizacje oraz wydawania zezwoleń, akredytacji i ewaluacji zewnętrznej w szkole. Wśród wymienionych działań jako istotne prelegent wymienił: dokonywanie oceny i akredytacji usług edukacyjnych, prowadzenie badań i oceny jakości w szkołach, zarówno publicznych, jak i niepublicznych w Rumunii, przeprowadzanie ewaluacji zewnętrznej i monitorowania w szkołach i placówkach oświatowych co najmniej raz na pięć lat, opracowywanie propozycji standardów, wskaźników, metodologii oceny i akredytacji instytucjonalnej, przewodników dobrej praktyki, zasady opracowywania raportów z prowadzonych badań. Dyrektor Agencji wyjaśnił, że eksperci prowadzący ewaluację zewnętrzną w szkole są czynnymi zawodowo nauczycielami, z odpowiednimi kwalifikacjami w zakresie ewaluacji. Zadania swoje wykonują poza własnym okręgiem zamieszkania (tzn. poza obszarem działania danego kuratorium/inspektoratu). Pierwszą szkołą, którą mieliśmy okazję zobaczyć było Techniczne Collegium Przetwórstwa Żywności (Colegiului Technic de Industrie Alimentara). Dyrektor szkoły zapoznała z celem kształcenia w technikum, zwróciła uwagę, że jest to w głównej mierze wykształcenie człowieka kompatybilnego z europejskim rynkiem pracy. Od 1994 roku rozpoczęły się duże zmiany poprzez współpracę z programami Unii Europejskiej. Rezultatem udziału w programie Phare jest m.in. szereg zmian w zarządzaniu, zasobach ludzkich i materialnych szkoły. Podkreśliła, że jednym z priorytetów jest rozwój zarządzania jakością. Ponadto wicedyrektor szkoły zaprezentowała organizację i zasady prowadzenia ewaluacji wewnętrznej, przedstawiła również narzędzia stosowane podczas ewaluacji, wypracowane przez nauczycieli. Omówiła działania podejmowane w szkole w celu podniesienia jakości pracy. Wyjaśniła, że w rumuńskich szkołach wyniki monitoringu przedstawia się raz na trzy miesiące, natomiast wyniki całościowej ewaluacji wewnętrznej zawsze na koniec roku szkolnego. Kolejną instytucją, w której mieliśmy okazję gościć był Instytut Badań i Edukacji (Institute of Educational Sciences – IES). Jest to jednostka samodzielna, podporządkowana Ministerstwu Edukacji Narodowej. Jest jedynym instytutem prowadzącym badania w placówkach oświatowych do poziomu uniwersyteckiego. W czasie spotkania została przedstawiona struktura i zadania tej instytucji. Instytut powstał w 1990 roku. Zatrudnia 77 osób, w tym 60 pracowników naukowych, którzy prowadzą badania bezpośrednio w placówkach. Pracownikami Instytutu są osoby z różnorodnym wykształceniem: psychologicznym, pedagogicznym, socjologicznym, matematycznym, technicznym, posiadający gruntowne przygotowanie teoretyczne. Instytut działa na podstawie czteroletniego planu zatwierdzonego przez MEN. Do zadań poszczególnych departamentów należy opracowywanie i realizacja projektów, między innymi: wprowadzenia nowego systemu kształcenia inspektorów edukacji, projektu dotyczącego edukacji religijnej, rodzinnej, sposobów edukacji wczesnoszkolnej, projektu interwencyjnego, które obecnie realizowane są w 24 wybranych szkołach, projektów unijnych (Leonardo da Vinci, e – Twining). Innym zadaniem instytutu jest przygotowywanie narzędzi do badań (np. elektronicznego kwestionariusza) dotyczącego poziomu edukacji konkretnego ucznia i zdobytych przez niego

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

dotychczasowych kompetencji) w formie portfolio. Zadanie to wzbudziło największe zainteresowanie uczestników spotkania. Obecnie trwają prace nad wprowadzeniem obowiązkowego portfolio dla każdego ucznia po: klasie „0”, klasie II, IV, VI i na zakończenie X klasy. Ciekawym spotkaniem była wizyta w Inspektoracie w Ploesti, będącym odpowiednikiem polskiego kuratorium oświaty. To jeden z 42 inspektoratów (42 okręgi w Rumunii), obejmujący swoim zasięgiem najbardziej rozwinięty przemysłowo i zróżnicowany pod względem geograficznym Okręg Prahova, na obszarze którego funkcjonuje 261 placówek publicznych i 21 niepublicznych (przede wszystkim przedszkola, licea i szkoły policealne). W Inspektoracie jest zatrudnionych 24 inspektorów o różnej specjalności. Ich praca polega przede wszystkim na prowadzeniu monitoringu podległych szkół i placówek (utożsamianego tutaj z ewaluacją instytucjonalną lub dotyczącą kadry dydaktycznej). Monitoring szkoły, dokonywany z reguły raz na 5 lat, trwa przeciętnie około 1 miesiąca. Badania prowadzi liczący do 30 osób zespół inspektorów o różnej specjalności (metodycy poszczególnych przedmiotów nauczania, osoby zajmujące się zarządzaniem i sprawami kadrowymi). Po ukończeniu takiego monitoringu placówka otrzymuje informację o stopniu spełnienia wymagań w pięciostopniowej skali (niesatysfakcjonujący, satysfakcjonujący, dobry, bardzo dobry, wyśmienity). Obszary poddawane takiej „ewaluacji” są bardzo zbliżone do tematyki prowadzonych uprzednio w Polsce wizytacji. Stwierdzenie uchybień w funkcjonowaniu szkoły skutkuje koniecznością opracowania i wdrożenia przez taką placówkę planu naprawczego, uwzględniającego rekomendacje inspektorów. Zaciekawil nas fakt, że osoba kończąca studia i znajdująca zatrudnienie w szkole formalnie nie posiada kwalifikacji nauczycielskich. Aby je uzyskać, musi po 2 latach przystąpić do egzaminu (państwowego, organizowanego przez uczelnię wyższą) i zdać ten egzamin co najmniej na 7 w skali 1-10. Otrzymuje wtedy trzeci – najniższy stopień awansu zawodowego. Zdobywanie pierwszego stopnia awansu (najwyższego) poprzedzają liczne obserwacje lekcji prowadzonych przez dyrektora, inspektorów oraz komisję państwową złożoną z nauczyciela akademickiego, inspektora-metodyka i dyrektora szkoły. Nauczyciel jest zobowiązany do napisania pracy badawczej pod kierunkiem promotora uniwersyteckiego, musi tę pracę obronić (publicznie – każdy ma prawo obserwować taką obronę) i zdać egzamin obejmujący zagadnienia z zakresu pedagogiki ogólnej i metodyki oraz posiadanej specjalności zawodowej. Drugą szkołą, którą mieliśmy okazję odwiedzić, tym razem szerzej, było Colegiul National im. Jeana Monnet w Ploesti. Placówka ma 170-letnią tradycję, prowadzi nauczanie dla 1500 uczniów (od przedszkola do matury) w systemie dwuzmianowym. O wizji szkoły, jej sukcesach i ofercie edukacyjnej opowiadała Pani Dyrektor i nauczyciele. Zobaczyliśmy bazę szkoły, specjalnie na naszą wizytę przygotowano wystawę osiągnięć w pracy pozalekcyjnej. Zaskakującą jest duża objętościowo obowiązkowa szkolna dokumentacja, a zwłaszcza nauczycielskie portfolio. Spotkania przebiegały w życzliwej atmosferze.